

ს ა ზ რ ე

საპროლიტკომ, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახაზებიანი ზაზუბი; ბაგოლის უძველესი კვირა ღმის.

№ 12 მ ა რ ტ ი 15 1898 წ. № 12

შინაარსი: ინტელიგენცია ნ. ურდნაისი.—სხვა-და სხვა ამბავი.—კვალის კორესპონდენცია.—კვირიდან კვირამდე—*
ღმისა დღეს-მეგრულია.—გერმანიის ამბები—ფ. პატრიშვილისა—დედათა კოხვა (შემდეგ.)—ოღ—დასი.—ბობლოვსკისა
მეთნველისა.—ოცდა ნუთანის ნაშრომი მოხარობა და თამაშვილისა.—უცხო სიტყვებთა ახსნა.

რედაქციის ადრესი: არტილერიის ქუჩა კავკასიის კორპუსის გვერდით სახლი თამაშვილისა. სალაგ ნომერი ღმის 15 კ.

ინტელიგენცია.

სწორეთ ახირებული ხალხია ეს ინტელიგენტები! საზოგადოების არც ერთი ნაწილი არ არის ისე მედიდური, თავმოშონენ ღ თავის თავის მაღიდებელი, როგორც ინტელიგენცია.

მას ერთობა დიდი წარმოდგენა აქვს თავის ძალ-ღონეზე ღ მოაოდებაზე. მას რა არ შეუძლია, რას ვერ გააკეთებს, ოღონდ კი მოინდომოს და ცოტა მაინც შეეცადოს. ის ცხოვრებას გინდ აღმა წაიყვანს და გინდ დაღმა, ხალხს საითაც გინდ იქით მიატრიალავს, დებრკოლებს, სახლგარი მისთვის არ არსებობს, მისი ძლიერება და ყოველად შემძლებლობა უსაზღვროა. ერთი სიტყვით ის პაუია ღმერთია, ჩვენ და საბედნიეროთ და საიმედოთ ამ ქვეყანაზე მოველენილი. რა საშუალებით ახდენს ის ასეთ სასწაულ-

მოქმედებას? იმით რომ ის ინტელიგენცია; ხოლო ინტელიგენტი ნიშნავს ინტელექტის, გონების, კვიანობის წარმომადგენელს. მაშასადამე ინტელიგენცია გონიერების მატარებელია და, როგორც ამ ნაირი, უკუნურთა მოპირისპირე და მაღლა მდგომია. ამათი ჩაოდნობა, რასაკვირველია, მეტ-ნაკლებია. გონიერება საზოგადოთ იშვიათი რამ არის, ის საწთლით საძებარია, ხოლო უკუნურობა ყოველგან და ყოველთვის აღვილათ მისაგნებია. ცხადია, პირველის ქურქელი—ინტელიგენცია,—ძლიერ ცოტად, სულ ერთი მუქა, მეორის კი მთელი ხალხი, მთელი ერია. აქედან, ხალხი და ინტელიგენცია, ინტელიგენცია და ხალხი—აი ორი მეტოქე და მეტრძოლი ედგმენტი. გონიერება ებრძვის უკუნურობას და უკუნურობა გონიერებას. ამ ნაირათ ინტელიგენტი გონებას ადგებს ხალხიდან და ხალხს გონებიდან. გონიერება შე-ხალხს გაქცევია და ბატონ ინტელიგენტში გაუკეთებია ბინა. ხალხი დაშორებია ინტელიგენციას და იქ, ქვევით, უფსკრულში ამოაყვია თავი. ის უბრალო მეურმეთ გამზდარა, ის უოელში შემშულა და ურემებ სხებეთან ერთათ ინტელიგენტიც წამოაგდარა და არხინეთ დამღერის: მე ვარ მარლი ქვე-

ნისა და მე გამოვიანებდეთო! მარა მაღლობა ღმერთის ჩე წყნე ბუმბერაზი ცოტა ლობიბერი და ვულ-მო-წალღე ყოფილა, ასე ვაშინჯთ ხალხის ვასარეკათ ის შოღტებს არ ხმარობს; / მისი იარაღი მზროლოთ მუღარება: დამიჯერეთ, გამოვიანეთ, მე მომყევეთო, მორხა და გათაღა. ხანდახან მუქარასაც კი მშმარ-თავს: ვანიერება ხელში მაქვს და არ ჩამოვირიებეთო, მარა, ჩვენდა სახედნიერათ, ეს მუქარა მუქა-რათ რჩება.

ასე თუ ისე ინტელიგენტი ქვეყანას ორ ნაწი-ლოთ ჰყოფს: ინტელიგენცია და არა-ინტელიგენცია. პირველი სულიერი მოთხოვნილების წარმომადგენე-ლია და კიდევაც მუდამ სულზე ლაპარაკობს, მეორეს ხორციელი მოთხოვნილება აწუხებს და მუდამ ცხოვრებას-საქიროებაზე ფიქრობს. ინტელიგენტის მი-სწრაფება თავის საბაძნებლის გაუარათობა, ხალხის გაინტელიგენტებაა. მარა ამ შემთხვევაში ხომ საქუ-ღამოთ ვაქარა თავის თავის მოტრუიალ ინტელიგენ-ცია, ვაინტელიგენტებულ ერში ის ხომ ერთიანად გაიღვინება და ეს, მოგვსენებათ, მისთვის სრულიად არ არის სანატრელი. მარა მისდა სასიამოვნოთ, რაც ხანი გადის, მით ნაკლებთ „ინტელიგენტება“ ხალხი, მით ნაკლებთ ეძლევა ოცნებას და ფანტაზიურ ჩმა-ხეას. მას თანდათან ცხოვრება, ნამდვილი მოთხო-ნილება, დღიური ვარამი ანტერესებს, ის თანდათან აფრინდება ამ ქვეყანას და ამ ექებს შეღმირებას. ხალხი მიდის ინტელიგენციასთან თუ ინტელიგენცია ხალხთან? არც ერთი და არც მეორე არ ხდება. ისინი ერთმანეთს დაშორებიან და თავ-თავისი გზით მიემგზავრებიან. განსხვავება იმაშია, რომ ერთი ქვე-ყანას აყრუებს: მე ვარ რაც ვარ, თქვენ ვინა ყრბა-რათო, ხოლო მეორე ნელა, ჩუმთ, უფრო და უფრო-ღადს ეკლავს გზას და თან ცეცხლის მთელ ჩვენ მღო-მარებას. ინტელიგენტი ვაძახის: მე იღით ვახუნ-ღომა ცელილებსაო. ხალხი ამბობს: მე ჩემი მაჯით ვარბევ ერთ საძირკველს და მის ალუკას მეორეს ედებო. რომელია მართალი? ვნა იღვას შეუძლია რამე დაარღიო? იდეა იღვას დაარღვევს და მუტს ვერაფერს. ხოლო ადამიანის მღვლოარებას თვით ადამიანი ცეცხლის, ნივთიერების დარღვევა ნივთიერე-ბის საქმეა. საშსონ ძლიერმა ხელით დაანგრია შერიო-ბა და არა იღით. საქმე ის კი არ არის, რამე შოი-სურფო, არამედ ის რომ იძულებული იყო უთოთი ასე შოისურფო, ასე იმოქმედო და არა ისე. ინტე-ლიგენტი დღეს ერთს მოისურვებს, ხვალ მეორეს, დღეს ერთს გააკეთებს, ხვალ მეორეს, მას გზა კვალი, ისტორიული ლოღიკა არ უყურია. ხოლო ხალხი დღეს იძულებულია უუქველით ძველი ფეოდალურ-ბატარაბქალური წყობილება დაშალოს და მის ნან-

გრეტზე მოკალაქება დაწეროს. ეს არის არა მისი უბრალო სურვილი, არა მისი ინტელიგენტური ოც-ნება, არამედ აუცილებლობა, ცხოვრების ერთთ ერ-თი ღერძი, ერთთ ერთი სატრიალებელი ჩარჩო. ამას ის შეიძლება არცკი გრძნობს, არც კი იცის და ეს არც ისე საყურადღებოა, ის მაიმუ ძირიანთ არცეს მთელ ცხოვრებას, ინტელიგენტი გრძნობს, იცის, მარა! ვერაფერთარ ცელილებას ვერ ახსენს. აშკარაა, ეს უკანასკნელი ნაკარ-ქეკია უფროა ვინემ ბუმბე-რაზი. ბუმბერაზობა მხოლოთ ლაპარაკში, ტრახაბო-ხობაში ეტყობა. ცხოვრების უღელში ხალხია შემეშ-ლი, ყოველივე ხალხის ზურგზე წარმოებს და მამე დროს ინტელიგენტი გამოდის და ხალხს არწმუნებს: შენ კი არა მე ვარ ცხოვრებაში გამძული, მე ვარ ცხოვრების მატარებელი და შენ უკან უნდა გამოიყვიო! ქვეყ-ნიერობის ამავ უფრო გადაბრუნება შეიძლება? ინ-ტელიგენტის თავისი ოცნება სინამდვილეთ გამოაქვს, ხოლო სინამდვილე კი ოცნებათ. მან ჯერ გონება, იდეა განდგნა ხალხიდან და თვითონ მისისკუთრა, მერე თავის ოცნება ხალხს მოახტია თავზე და ხალხის სინამდვილეს თვითონ — დევატორია. ნამდვილი ამბავი გახალაპრა, ხოლო ზღაპარი ნამდვილათ გამოაქვდა.

მარა არც ასე სასტიკია ინტელიგენცია, ის რამ-დენსამე გულკეთილებასაც იჩენს. ის ხალხს ჰყოფს ორათ: ბზო და საზოგადოება. ამ უკანასკნელს, რო-გორც მის ახლოობას და მოწინასვეს, უფრო კე-თილის თვლით უყურებს. ბზო? ჰა, ჰა, ჰა! შორის, შორის მისგან, ეს შვიი-ხალხია და აბა სადაური სი-თითრე შეიძლება იქ, სადაც სიშვევა, ხოლო ინტე-ლიგენტი, როგორც იცით, ვაპენტილ ბამბასავით თვორია. ხალხიც თავის მხრე ინტელიგენტისაჰყვის ორათ: მოლაპარაკეთ და მოსაქმეთ. პირველს მკვიცს თვლით უუქერს, მეორეს კი შენატრის; შეიძლება გადაქრით თთქვას, რომ ინტელიგენტამ მხოლოთ თა-ვისი „საქმით“ დასარბა ხალხი, უბრალო გლახიც კი შეილის ვაინტელიგენტებაზე ოცნებობს. ხუმრო-ბაა დიპლომატი კაცი? ექიმ-ადეოკატობა, ინჟინრო-ბა და სხვა და სხვა — სულ ფულის წყაროა და ფული ხომ დღეს უველავრის წყაროა. და აი ინტელიგენ-ციამ მართო ამით აუშალა ხალხს საღერდელი, და თუ მის მოლაპარაკე ნაწილსაც ვაგლეგნა აქვს, ამის მიზეზი ისევე მისი მოსაქმე ნაწილია. მარა ინტელი-გენტცია მხოლოთ თავის ჯიბეზე არ ფიქრობს. ის ხან-და-ხან სხვის ვამდღერებასაც შეეცდება, საზოგა-დო საქმესაც დაიწყებს, ამხანაგობასაც — დაარსებს და სხ. მაგრამ ეს მისი ფაცა-ფუცი არაფის არ სჯერა, არ სჯერა პირველი ყოველისა თვით ინტელიგენტსაც. აქ ის ყოველთვის დამარცხდა და ღამის არის ამან სა-ხელი გაუტეხოს მთელ ინტელიგენტსაც.

ინტელიგენციამ, როგორც ვთქვით, გონება; იღვა ხალხისაგან განდევნა, მარა მიუხედავთ ამისა ის მუდამ ხალხზე ოცნებობს. ეს ასეც უნდა იყოს. რაკი ის სულიერ მამობას ჩემობს, სხადია ხალხსაც უნდა მიაპყრას თავისი ყურადღება და ამ უსულო ხორცს სული ჩაუღვას. მართალია ეს უსულო ხორცი, ან და უხორცო სული მხოლოდ მის ოცნებაშია, მარა ინტელიგენტი ხომ იმის ინტელიგენტია, რომ თავისი ფაქტობა სინამდვილეთ მიიჩნეოს. მას ხალხზეც, როგორც ყველაფერზე, ვადაბრუნებული წარმოდგენა აქვს. ის ხალხში ხედავს საკოდაც, დევრდომილ არსებას, რამელსაც შეწყეა და განკითხვა ეჭირება. მისთვის ხალხი ფეხაუღმეული ბავშვია, რომელსაც პატრონობა და ძიძობა უნდა. ერთი სიტყვით ხალხია უწლოვანო, აპეკუნია მისთვის საქარო. ვინ არის ეს აპეკუნე? ინტელიგენცია, მამობარევი სიყვარულით გამსჭეადული, იძახის: პატრონი და აპეკუნი მე ვარო. რატომ? იმიტომ, რომ გონება ჩემ ხელშია, თავი მე ვარ და სხეულის უფროსი ხომ ყოველთვის თავიაო... არა ბატონო ინტელიგენტო, ვერ მოგართვით, თქვენ საპატრონო თქვენ სახლში მოიკითხებთ, ხალხი თვითონ უძღვება და პატრონობს თავის თავს, აქ თქვენ უფროსობას ალაგი არ აქვს. აბა ერთი ფეხი გაადვით უხალხოთ, ერთი ღლეც გაძელით, ერთი რამე ვაკეთეთ ხალხის დაუხმარებლათ და ხალხს გარეშე. ხოლო უთქვენით კი ხალხი ცხოვრობს, ვიძობს და თავის გზას არ ცილდება, ხალხი თქვენ ემდობება, თქვენ გაპატრონობს და ამავე დროს გამოიძინართ და გვარწმუნებთ: მე ვუძღვები, მე ვპატრონობო! ეს მხოლოდ ინტელიგენტური ოცნებაა, ეს ინტელიგენტური „ძილის-პირია“ და მეტი არაფერი. დეე, ნაცარქეციამ მდევთ დასახოს თავის თავი, ვის რა დააკლდება? ინტელიგენტი, რაც უნდა ეცალოს, ვერას იზამს ვარდ ერთისა: ის სიტყვის იტყვის, აღაპარაკებდა; ხალხი კი, თავის ნათქვამს საქმეთაც აქცევს. თუ კი ინტელიგენციის მისწრაფება ხალხის ინტერესებს ზრეალურ მოთხოვნებებს არ ეთანხმება, მას არ ეთანხმება თვით ცხოვრება ზ საუბრამო პქრება. აშკარაა, როგორც კი ინტელიგენცია, რასმე ხალხის საწინააღმდეგოს მოიჩინებდეს, ის მარცხდება ზ სირცხელინაქამი უკუ იქცევა. მაშასადამე რამდენათ ის ინტელიგენციაა, ე. ი. ხალხისაგან განყრდობებული ნაწილი, იმდენათ ის არაჩას წარმოდგენს, იმდენათ ის ულონო ზ უნიდაკოა. ხოლო რამდენათ ის ინტელიგენცია არ არის ე. ი. ხალხის ლტოლილდება მის ლტოლილდებათ ხდება და მით თვით „ხალხზეა“ იმდენათ ის რასმე წარმოდგენს, იმდენათ ის საქმიანი და შინაარსიანია. ერთი სიტყვით, ინტელიგენცია მამონი ავარეეს ცხოვრებას, როცა ის ტოვებს ინტე-

ლიგენტობას ე. ი. როცა ის უარს ჰყოფს თავის თავს თავის უპარტობას და უერთდება მისნიერ ათვალწუნებულ „მე-ხალხს“...

ნ. ჟორდანია.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

წარსულ 8 მარტს, თფილისის სათავად-ანზაურო საადგილ-მამულო ბანკის სადგომში კრება ჰქონდათ თფილისის სასაფლო-სამეურნეო საურთიერთო ნდობის საზოგადოების წევრთ 1897 წ. ანგარიშის განსახილველთ. სულ ორ წელიწად ნახევარია, რაც საზოგადოება არსებობს და როგორც ანგარიშიდან ჩანს, მას უკვე თითქმის საშუალო ადგილი დაუქვრიოა მიელი რუსეთის 99 საურთიერთო კრედიტის საზოგადოებათა შორის. საანგარიშო წელს საზოგადოების ძირის თანა 62 ათას 891 მ. გამხდარა. საერთო 97 წ. საზოგადოების 2 მილიონი 917 ათას 249 მ. 90 კაბ. დაუტრიალებია. წარსულ წელთან შედარებით 507 ათას 766 მანეთით და 68 კაბ. მეტი. საზოგადოების წევრთა რიცხვს 582-მელ უმატრია.

თფილისის სათავად-ანზაურო საადგილ-მამულო ბანკს - როგორცა ჩანს ბანკის ბუხგალტერის ანგარიშიდან - შარშანდელი წლის მოქედებისაგან დარჩენია წმინდა მოგება 185 ათას 407 მან. და 83 კაბ. წინა წელთან შედარებით 2 ათას 20 თუმნით მეტი.

თფილისის ახალ მოურავმა ბენა ევანგულოვმა ერთ სადღეს, რომელიც მას წინანდელმა ახანაგებმა, ნაფიც ექვილებმა, ვალ მართეს, სხვათაშორის თქვა: მე ისეთი „ბურჯუა“ არა ვარ როგორც სხვებსა ვგონივარო. „საქმეან თქვენმან გამოგაჩინოთ თქვენი“!

ქალაქში, მტკვრის ნაპირას სახამებლის ქარხანა გაუხსნიათ. სახამებელს პურისას და სიმინდისას ამზადებენ.

იმის გამო რომ რეიის გზებზე ხშირად ხოლმე სხვა-და-სხვა უბედური შემთხვევები, განუზრახავთ შემოიღონ ყველა მგზავრთა სავალდებულო დაზღვევა. ამისათვის ვადასახადი მგზავრს პოლიეთის ზღებრსათანავე გამოერთმევა. სიცოცხლის დაზღვევა ხომ კარგი საქმეა, მაგრამ სიცოცხლის უზრუნველყოფა მგზავრის დროს, კიდევ უფრო უკეთესია. ამიტომ ურავო არ იქნებოდ, რომ პირველთან ერთათ მეორეც არ დაევიწყებინათ.

განჯაში მისულა რამდენიმე ინგლისელი, რომელნიც გაზაფხულიდან დაშკენანის ხეობაში შეუღებებიან რკინიგზის გამოკვლევას. (ათფ. ფურც.)

ბაქოს ნავთის მწარმოებელს კნ. გავარინისას და მის მოურავს თავ. ერისთავს თავის მუშებისათვის დაუქრსებიათ სკოლა, სადაც წერა-კითხვას ასწავლიან აგრეთვე მოზრდილ მუშებსაც.

ახლო მომავალში გადაწყდება კავკასიის საეკონომიკური განვითარების საკმე. ბანიკი გიბსინება პეტერბურგში და განყოფილებანი ექნება ქ. მოსკოვში, ნიჟნი-ნოვგოროდში და თფილისში.

2 მისს ქ. გროზნაში პირველი კრება ექნებათ გროზნას ნავთის მწარმოებელთ. კრების პროგრამა სამთო მმართველობას პეტერბურგში გაუზნავენა დასაშკიკებლათ.

მომავალ აპრილის 21 ბაქოში მე-12-ტე კრებას მოახდენენ ბაქოს ნავთის მწარმოებელნი. კრებას სხვათა შორის განიხილავს შემდეგ კითხვებს: 1) დასკლებულ იქნას აქციზი საშინაო ბაზარზე გასატან ნავთზე; 2) საჩილი ვენიოს თფილისის თეთმმარეკლობის შუამდგომლობას თფილისში პოლიტეხნიკუმის დაარსების შესახებ; 3) დახმარება აღმოეჩინოს ამავე პოლიტეხნიკუმს ნავთის მწარმოებელთა საერთო ფონდიდან.

მოკლე ხანში სახელმწიფო საბჭო განიხილავს ფინანსთა სამინისტროს მიერ აღძრულ კითხვას: ნება მიეცეს თუ არა კრძალ კომერციულ ბანკებს რომ მოკლე ვადიანი სესხი აძლიონ ხოლმე სოფლის მეურნეთ, როცა ესენი თავის მამულს უფირავებენ ბანკს? ასეთ სესხს ღღემანის მხოლოთ საადგილ მამული ბანკება იძლევიან.

ჩვენ მივიღეთ მასწავლებელ და დამხრეველ ქალთა საერთაერთო დამხრეველ საზოგადოების 1897 წლის ანგარიში. თანშკიკი წელსადაც რაგ ეს საზოგადოება ანგარიშის თფილისში. მას ჰქავს ამ ფაზათ 15 სამატიო წევრი და სხვა წევრები 215, რომელთაც წლევი საწერო ფული სრულიად აქით შემოტანადა; საზოგადოებას აქვს საერთო სკოლა, საერთო კარგი ბიბლიოთეკა-სამატიისკელო და მოწოდება ოთახი იმ მასწავლებელ წევრებისათვის, რომელთაც არა აქვთ ბანა. წევრებს შემოღლიათ სესხის ბილი ფული; ავთმოფოს, ავტირეველს შემოქნაბა ეძლევა. საზოგადოებას აქვს ამ რაზათ ფულით 5006 მ. და 86 კ. (ანაში ორასი თუმანი ხელ უსლე-

ბელ თანსათ ითფება); წავნები და სხვა ქრებას უღლის 3589 მ. 10 კ. საზოგადო კრება არის დანიშნული დაქვს, 15 მარტს, სადამას 5 სათზე.

აკავალის“ კორესპონდენცია.

მზურგეთი. („შუამავლის“ გამო). ამ რამდენსამე წლის წინათ გურიაში დააარსეს ამხანაგობა შუამავლი: საზოგადოებამ, მართლაც, გულ-უხეობა და თანაგრძობა გამოიჩინა. სამი კვირის განმავლობაში ამხანაგობას 200-ზე მეტი წევრი ჰყავდა; დაბა ლანჩხუთის მცხოვრებლებმა „შუამავლის“ მიწა შემოწირეს; სხვადასხვა პირები უსარგებლოთ ფულების სესხებას დაპირდნენ, ასე რომ „შუამავლი“ რამდენსამე თვის შემდეგ თავის თავს მტკიცე ნადავზე დაეყრებულათ გძობდა და ვაშს ძახილით თავის დანიშნულების ასპარეზზე გამოვიდა. ფუთი აბრეშუმის ფასი, ხუთი-ექვსი მანეთი, — თუმინათ ვასადა; რითაც ხალხის ვული-მოივო, მრავალი წევრები შეიძინა და მით ჩარჩნეს ძირი გაუთხარა. თითქმის უკიდურეს მდგომარეობამდე მისული მებარეშუმეობა გურიაში გამოაზრუნა და მტკიცე ზეურყვევლ ნადავზე დაამყარა. იმედ დაკარგულ ხალხს სასოება დაუბრუნა და თითქმის აღიწყებულ ხელობისათვის გულ-მხუთავლეთ ხელი მოაკიდებინა. ამ ნაირათ „შუამავალი“ დიდი და უმაღლესი სარგებლობა მოუტანა ერთნაირათ გურის ეკონომიურ მდგომარეობას, მკარამ, სამწუხაროთ, იმედი, როგორც ვაჯუბოთ და ერწმუნდებით კიდევ, გვიტრუფდება, საზოგადოებას და არც ამ ფაზათ ამხანაგობას საფარვის მმართველი არ ჰყოლია და არც ჰყავს ისეთი კაცი, რომელმაც იგი გონიერულათ და თან ოსტატობით განავოს.

ამხანაგობის გამგეთ თავიდანვე ბ. კ. თვართილიამე აირჩიეს, ენ იყო ბ. კ. თვართილიამე იგი ვახლდათ ქ. ოზურგეთის ერთი პატიოსანი, სინილისიანი და შრომის მოყვარე ვაჭარი; ხოლო უსწავლელი და განუეთარებელი კ. მან იცოდა ალაღ-ბღებე ვაჭრობა და არა ვაჭრობა ნამდვილი, რთული, ვაჭრობა რომელიც ყველასათვის არ არის მისაწვდომი... თ, ამ ნაირი კაცი დაღვა საქმის სათავეში და „შუამავლის“ ბედ-იღბალი მანე დარჩა დამოკიდებული...

რა ჰქნა ამხანაგობამ ამისთანა კაცის ხელში წავაო თუ მიავო?

თუმცა ეს კითხვები ჩვენთვის, მინცა და მინც საინტერესო არ არის, რადგან პირდაპირი ამხანაგობის დანიშნულება, არც წავება იყო და არც მოგება, მკარამ, ჩვენ მინც მოკლეთ განიხილავთ მის იმ

საბუთების შეწყობით, რომელიც წარმოადგინეს, თვით მმართველმა, და სარევიზო კომისიამ. ბ. მმართველის წარმოდგენილ, მარტო კლირებზე დამყარებულ ანგარიშიდან ჩანს, რომ ამხანაგობა დიდ მოგებაშია; ხ. — ლო სარევიზო კომისიის სასტიკი და მწველი ოქმი გვარწმუნებს, რომ ამხანაგობა უნუგეშო მდგომარეობაში არის, კომისიის ანგარიში არ მოგეყავს, რადგან თითონ კომისია გვირდებდა თავის ოქმის ამ მოკლე ხანში დაბეჭდვას. მმართველის ანგარიში კი უკვე იყო გამოცხადებული ქართ. გაზეთში, რომელს ვერწმუნოთ? კ. თ. წარმოდგენილ ანგარიშს, რომელიც გვეუბნება ამხანაგობა ჩემი შრომით გაეკეთდა, თუ კომისიის წარმოდგენილ ანგარიშს, რომლიდანაც ჩანს უნუგეშო მდგომარეობა ამხანაგობისა და, რომელიც გვიჩვენებს: თუ სიკეთე და ფეხზე წამოყენება გვიხდა ამხანაგობისა, ისეთი კაცი ავიჩიოთ მმართველათ, რომელმაც აღზე-მიცემობის საკმე ზედმიწევნით უნდა იცოდესო?!. ამ კითხვებს თავის თავთ გვისწავს წვერთა წარმომადგენელთა 1 მარტის კრება ახალი მმართველის ამოსარჩევათ და კომისიის პარტიებათ დაყოფა.

აქ კი განვიხილოთ პრაქტიკული მოქმედება ამხანაგობისა და იქიდან შეეცყოთ წაგვა ამხანაგობამ, თუ არა?

ჩვენ ეიცით, რომ ამხანაგობამ ასწია დაცემული ფასი აბრეშუმისა გურიაში და მით დიდი სარგებლობა მოუტანა გურიის მცხოვრებთ, თუნდა ამხანაგობას თავის პირველდაწყებითი თანხისათვის არ მოემატებია; თუნდა სრულიადაც არ მოგეყო, მიწი, ზნეობრივი მხრით, დიდ მოგებაშია; რადგან მის მაგივრად, რომ თითონ ჯიბე ვაისქელებია, ცოტათი დამკაყოფილად და სამაგიეროთ ხალხს მოაგებინა. კითხვა იმაშია: შეეძლო თუ არა ამხანაგობას იგივე სარგებლობა მოეტანა გურიის მკვიდრთათვის, აქსრულებია ზნეობრივი მოვალეობა და თან თანხაც

გაფორკეცებია? შეეძლო, და, აი, როგორ. ამხანაგობის შეეძლო გაედგინა მისი მტრთქე, ამისათვის კი საჭირო იყო კარგი მმართველი, არა კ. თ — ძე, დღეს შედარებით პატოსანი, სინილიოსანი და დაულაღვი მუშაკი, არამედ ზედ მიწვენით კომერციის, აღზე-მიცემის მკოდნე, ზუხვალტერა და თან საზღვარ გარეთ განვითარებულ ბირო, მანა ამხანაგობამ ვერ მოახა ასეთი ბირო და „შუამავლის“ დაქვეითებაშიაც მას მოუძღვის ღვაწლი. აქ, რასაკვირვლია, დამნაშავეა, არა ბ. კ. თ — ძე თავისი შრომით და პატოსანებით, არამედ ამხანაგობა, რადგან მან გამეცს არჩევა არ იცის; რომ ცოდნოდა, კ. თავართქილაძის შემდეგ, სავარჯის გამეცს აირჩევა.

ვინ არის ახალი გამეც ამხანაგობისა? ბ. მმართველი მონ კეიშვილი, რომლის ბოგარაფა ჩვენ დაწერილობით არ ვიცით; მხოლოთ ვიცით ის, რომ, ბ. სოლ. ქე — ლი სინილისიანი, პატოსანი კაცია. ვიცით აგრეთვე, რომ მას არც უშაბლესი და არც საშუალო სასწავლებელი არ გაუთავებია, — არც კომერციულ სასწავლებელში ყოფილა და არც კერძოთ კომერცია შეუსწავლია. ამასთან ისიც ვიცით, რომ ბ. ს. ქ. — რამდენსამე წელიწადს მწერლათ იყო კ. ოზურგეთში ბოქაული ფირცხალურის კამერაში, სადაც ზედ-მიწვენით შესწავლა აღმინისტრაციული მიწერ-მოწერის საქმეები, პირობების და ოქმის შედგენა, როგორც რუსულ ისე ქართულ ენაზე. შემდეგ — 94 წელს, თუ არ ეცდები, ასკანის საზოგადოებამ აირჩია იგი მამასახლისათ, სადაც დღესაც მსახურობს და განაგებს სამამასახლისოს კარგათ და სინილისიერთ. ეს სოფლის მამასახლისო, ბ. ს. კეიშვილი, 1 მარტს ამხანაგობის წვერთა წარმომადგენელთ კრებამ ხმის უმრავლესობით აირჩია გამეცთ ნაცელათ კ. თავართქილაძისა.

ამით სარევიზო კომისიამ ცხადთ დაამტკიცა, თუ რა რიგით მართალი და საქმეშარტიო არის მისგან კრებაზე წარმოდგენილი ოქმი, რომლითაც კომისისა გვარწმუნებს ამხანაგობის უნუგეშო მდგომარეობაში და გვიჩვენებს გამეცთ ისეთი კაცის არჩევას, რომელსაც ზედ-მიწვენით უნდა მჭონდეს შესწავლილი კომერცია და დამოკიდებულობა უნდა მჭონდეს საზღვარ-გარეთელ მექარხნებთან, — კომისიის უმრავლესობამ კი აირჩია გამეცთ სოლომონ კეიშვილი, რომელს, შეიძლება ვთქვათ, ზედ-მიწვენით მისი სოფლის გამეცობა, მამასახლისობა და არა ამხანაგობის საქმეების გამეცობა-კომერცია, რომელსაც აქვს დამოკიდებულობა აღმინისტრაციასთან სამსახურის გამო და არა საზღვარ-გარეთელ მექარხნებთან.

მაშ, რათ აირჩიეს სოლომონ კეიშვილი გამეცთ? ნამდებლათ არ ვიცით; მხოლოთ რამდენათ 1 მარტის კრებამ დაგვარწმუნა ვიტყვი, რომ ეს გამოიწვია ვიწრო პროვინციალურ-პატრიოტულმა გრძნობამ. უმრავლესობა, არ ვიცი რა მიზნით, გაიძახოდა: „მმართველი უნუგეშლათ გურული უნდა იყოს, გურული“!.. რას გააკეთებს გურულობა, თუ საჭირო ცოდნა არ აქვს?!

1 მარტს ამხანაგობის წვერთა წარმომადგენელთა კრებაზე, სხვათა შორის, წარმომთქმულ იყო შემდეგი კუშმარტება, ერთ ერთ გარეშე პიროთაგან: თუ ამხანაგობას „შუამავლის“ სურს ყველასათვის სამაგალითოთ არსებობა, იმ შემთხვევაში გამეცთ უნდა აირჩიოს ისეთი კაცი, რომელიც პატოსანებით, სინი-

დისტი და გონების განვითარებით უმაღლეს წერტილზე უნდა იყოს მისული და მასთან დამოკიდებულობა უნდა ჰქონდეს საზღვარ-გარეთელ მექარხნებთან. თუ ამხანაგობა შეძლებს ამისთანა კაცის გამგეთ არჩევას, იმ შემთხვევაში მას არც ფულის სესხება დაჭირდება კერძო პირთაგან, გინდ საზოგადოებიდან, რადგან თითონ საზღვარ-გარეთელი მექარხნეები მოაწოდებენ მას ფულს და მათი ფულით ორი იმდენს მოაგებინებენ, რამდენსაც დღეს იცებს ამხანაგობა, რადგან განათვისუფლებული იქნება იმ პირთაგან, რომელნიც დღეს ამხანაგობისაგან მიყიდული აბრეშუმით „ორირაგას“ გარძახან; არც თავისი არსებობა გაუხდება ამხანაგობას გამოსაკვლევ-გამოსაჩხრაკთ. ამისთანა კაცს შოვნისათვის ამხანაგობამ არ უნდა დაიშურას არც ფული, და არც ჯუჯაო.

ეს არის ტეშმარტება, რომლის წინაშე მუხლს მოიდრებს თავიანთს საცემლათ ყოველი შეძლებული კაცი. მაშ, რათ იძინებს სლომოონ ტეშმარი? იქნება კანდიდატი არ ჰყავდათ უკეთესი? არა, ბატონებო, — იმიტომ კი არ არჩივის იგი, რომ უკეთესი კანდიდატი არ ჰყავდათ; აქ უნდა შეენიშნათ, რომ 1 მარტს კრებაზე, კომისია პარტიებთ დაიყო. პირველმა პარტიამ, რომელსაც წარმოადგენდნ: ისიღარე რამიშვილი, არ. წითლიძე, მ. თ. — ლი. გ. ხ. — ძე. არ თანახმე და სხვები წარმოადგინა მმართველის კანდიდატი ი. კ. — ძე და მის თანაშემწეთ დ. კალანდარიშვილი, — რომლებიც ერთათ უმეტესია ამხანაგობის საქმეს დააყენებდნ სასურველ და სანატრელ ნიადგზე, რადგან მათ პრადლობაში კომერციაული ცოდნა და პრაქტიკული მოქმედება განზორციელებულია. პირველს ზედ-მიწევნით ესმის აღზე-მიცემობის საქმე და გაცნობილია ჰყავს საზღვარ-გარეთელი მექარხნეები; ხოლო მეორესს თუმცა საზღვარ-გარეთელი მექარხნეები გაცნობილი არ ჰყავს, მაგრამ შინაურული საქმეები და თვით ბუნვალტურია შესისხლ-ხორცებული აქვს. მაგრამ, ამხანაგობის საუბედურით და მ-ხსენებულ პ-რთ სასიამოვნოთ, მეორე პარტიამ, რომელსაც წარმ-ოადგენდნ: ს. ტეშვილი, გ. მარკალიაძე. ს. მე — ბედ ლ სხვები, უარ ჰყვეს პირველი კანდიდატები ლ წამოაყენეს კანდიდატთ თავისი თავი — ს. კ. — ს. სხეთ, მისთან ისარგ-ბლეს ამხანაგობის ზოგიერთ წარმომადგენელების უფიცობით და გაიტანეს ლელო.

ლუკა ხუნდაძე

× კვირიდან კვირამდე.

თავ-ცხელა ადამიანი — განათლებული „მოსკე მწერლები“ — ჯგირი ვინა — ერთი წაჭა მუორე მოჭა — ობობას ქსელა — მუშტი ჰრეო.

ეს ერთი კვირა „გადასახლების“ კვირაა. საცა კი მიხივდებ, საითენაც კი გაეკანები, ყოველგან და ყოველთვის გადასახლება, გადასახლება გესმის. ვინ სად ესახლება? ვის სად ასახლებენ? ეს სწორე ვით-ხრათ ძნელი გამოსარკვევია, ის კი ვიცი, რომ აქ არც ხალხთა დიდ გადასახლებაზეა ლაპარაკი, და არც ახალი უცხო ქვეყნების გაშენებაზე. ეს ქვეყანა, ბატონო, ჩვენი ტურთა საქართველო, ეს ჩვენი ამიერ კავკასია. აქ სასაღებთან, აქედან ესახლებიან, ერთი სიტყვით აქ შეუტერებლიე „მიდი-მიდი“ არსებობს. ხმა გაერად განჯის გუბერნიიდან თათრები ოსმალეთში სასაღებთანა და მაშინვე ატყდა ერთი ალიაქოთი, ამა ვინ ხარ ბიჭო, ვინ დაიქვრს მათ მიწა ადგლებსო. დაკარიღელა შევი ზღვის პირი, შეიქმნა მითქმა-მოთქმა, ვინ დაეპატრონოს ამ მხარესო. ყველას საღერღელი აშლია, ყველა მიეშურება საფუძველი არეკოს, თავისი გულანაბად ზურგზე აიცილოს. მარა მაღლობა ლმერთს! ჯერჯერობით ეს უბრალო სიტყვის მიქეტელ-მოქეტელდება და მეტი არაფერი. დღე, თვე ცხელა ადამიანებმა ამით ჯავრი იყარონ, გული მოიფხანონ და...

და იმუსაიფონ. ჰო, ლმერთო ჩემო, რაზე არ ლაპარაკობენ! თვლისონ არსებობს ერთი განსაკუთრებითი ალაგო, სადაც დაუღლაე მოლაპარაკეთა შორის დაუსრულდებელი ლაპარაკობიანა იმართვის; აქ თავს იყრის ისეთი ხალხი, რომელიც ყველაფერს განჩინების და გამტყუენების თვალთ უყურებს. ეს განხლავს აქაური იურისტები, იურისტულ საზოგადოებათ* ქეტელნი. აი ამ კვირამაც შეყრილან და დაუწყიათ ბეჭობა იმაზე, მთელი კავკასია დაეაკუპოთ ბრალდებულთა სკამზე თუ მარტო ნახევარო. ლ ამ კითხვაზეც, ვერ შეირებულან და მით, იმედო, ჩვენ შორის ისეე მშვილობა და სათონება ვაგებდლება, ლმერთმა ააშენოს კიდევ ის მაღლიანი კაცი, რომელმაც უთვალავ ბრალდებულთ სულ ბოლი ადინა ზურგზე. ჰო, ეს ოპოზიცია, ოპოზიცია, რა დღისინიერი რამ არის, ეს რომ ზეცას არ მოეცილან (მოგეხსენებათ, დაბადების თქმით, პირველათ ის სამოთხეში განჩნდა) დავჩინებოლით ძალინს საქმელათ. მარა არის ოპოზიციაც

და ოპოზიციაც. მაგალითათ, ქუთათური ოპოზიცია არც ერთ არსებულ პარტიობას არ წაავას.

ძალიან ახირებული უნდა იყოს ეს ქუთაისის იციოთ, რა არის ქუთაისი? უკაცრავად, მარა ვეკვებ რომ იცოდეთ. ქუთაისი იმით ემზავებება სხვა ქალაქებს, რომ მისთვისაც ბედისწერას ქალაქის სახელწოდება ურთულებია, ხოლო განსხვავდება იმით, რომ მას არაფერი ქალაქური ცხოვრებისა არ ატყვია, თუ, რასაკვირველია, აზღაპრულ ჩიზკედლოაობას და კენჭობის სახეში არ მივიღებთ. ქუთაისი სახელ-ვათქმულა სწორებით იმით, რითაც არა ქუთაისი სახელ-ვათქმულია; ის ამჟამებს იმით, რითაც მისი თანამოდ-მე სირსხვილუფლობს. იმერთა დედა-ქალაქი უსაქ-მურ იმერთა დედა-ქალაქია, და მართლაც ვერსად ვერ ნახავთ იმდენ მუქეთ ხალხს, რამდენიც ქუთაის-ში დატრიალებს. ერთი სიტყვით ქუთაისი, ამ მეცხ-რამეტე საუკუნის გასულს—ძილის და უსაქმობის ქუთაისია, ხოლო უსაქმურთ, მოკვდენებთან, ხანდახან მაინც რომ თავის გასართობი უნდა აიჩინონ და ეს „საქმის“ სახელით მონათლონ. და აი სწორებით ახლა უსაქმურთა პარტია შემდგარა ვითომ და ქალაქის სა-კითილდევით. მერე რა პარტიაა, არ იტყვიან? პარტია მეგრული-იმერთა! მივშვით პატონი, იმერთა წინააღმ-დეგო და გვათეთროთ ჩვენი კოჩია (კაცია)! ბარა-ქალა ქუთაისო! აი ახლა კი გვეგრობოივლი სწორით! აი ასე უნდა ფეხის გადადგმა მეოცე საუკუნეში! მაშ მივშვით...

ისევე ვერობისაკენ. შეიძლება იქ ვისწავლოთ სხვანაირი საქმიანობა. სიმართლე უნდა ვთქვა, ეს საქმიანობა რამოდენიმე მაინც ნაწილი ვთქვას. აი მაგ. თფილისის სამეურნეო ბანკის ოპერაცია. წარ-მოიადგინეთ გუმინდელი ფეოდალი, დღეს გაფინანსი-სტებული, აფუძნებს ბანკს, გამოაქვს მოკლე ვადით სესხი და კიდევაც შეაქვს! სესხის გადაბა და ისიც ბანკის—ეს სწორით ახალი ამბავია ჩვენი ფეოდალი-სთვია. რატომ საადვილ-მამული ბანკის მსესხებლები ქუთას არსწავლობენ სამეურნეო ბანკის მსესხებელი-საგან? ალბათ იმიტომ, რომ „იმერთმა ერთი რათ წაწყმიდის თუ მეორე არ ატონოს“. ეს ასე ყოფი-ლა ყველგან და ასე იქნება ჩვენშიაც, კართი წაგ-მეორე მოგ, წესის საწუთროსა“ თ. ფეოდალები თუ-ფულშა,

მარა მათ არც გლეხობა ჩამორჩება, განსაკუთ-რებით ფულის საქმეში ფული რომ კი საქონელია ეს ყველამ იცის დღეს, ხოლო ვინ როგორ შოუ-ლობას, ეს აღაზმა უწყის. ბაძილის ველზე ყველა გამოდის, ამ ლითონს ყველა მისდევს, მარა თითო-ჯეროდა თუ ბრუნდება კმაყოფილი და გამარჯვებუ-ლი, თვარა უმზავლესობა გულდათუთქული, პირში

ჩაღა გამოვლებული რჩება, ვინ არ იცის, რომ სო-ფლის ხალხი ფულისთვის ვარეთ გადის, ვინ ვინც ემებს, სახლ-კარს შორდება და მერე? მერე ის რომ ვილაცა გზაზე ხელში უტყვია და თავის თავის გამ-ვიღრების მაგიერ სხვას აძლიერებს. აი მაგ. ყარსის რკინის გზის მოიჯარადრე ქირთავა. ეს ვაჭარბანი ისე ვაცეითილი და გუშმაკებული ყოფილა, რომ მუ-შების ამუშავება, არაფერს აძლევდა და თუ ისინი დიდი მუდართი ხაზინდან ორიილე გროშს მიიღებ-დენ, იმასაც ბ. მოიჯარადრეს აძლევდენ. ამაზე უფ-რო სხვისი გაყვლევა აღარც კი შეიძლება. ქირთა-ვას ციხეში უკრეს თავი, ხოლო მისი მოკავშირენი თავისუფლათ დაპარაშობენ.

აი ამ დროს ჩვენ აგრეთ წოდებულ სტუდენტობას ვერაფერი საფიქრებელი და სასაქმო ვერ მოუგონე-ბია, გარდა მუშტი-კრივისა. აბა როგორ მოგწონთ იმ ვაჭარბანთა საქციელი, რამდენიც უტხო ქვე-ყანაში ვადახეწილინი, ვითომ და სწავლის მისაღებათ ცემა-ტყეპას სწავლობენ და ამისთვის ციხეში ჩა-ჯდომასაც კი არ თაკილობენ. ამ მოკრივე ფალა-ნებებს იურიების უნივერსიტეტში მოუყრია თავი, იურიეში ჩვენ აქამდის მეცნიერების ტაძარი გვეგუ-ლებოდა, ახლა როგორც ჩანს კიდაობის ტაძარი ყოფილა და იქ შესულან ჩვენი ახალგაზდებიც. მარა ამისთვის რალ იქ წასვლა იყო საჭირო, ამას განა აქ შეუაზახის მოიღებნე ვერ ისწავლიდენ? ეს ჩვენთვისაც სასარგებლო იქნებოდა, ქე მაინც უტხო ქვეყანაში თავი აღარ მოგვეჭრებოდა. მაშ ასე, ჩე-ნო ახალ თაობაზე, იფალანეთ, იკრივით და ეს მა-მულის სამსახურათ გამოიტანეთ! აი სად ყოფილა ეს პროგრესია თუ რალაც ეშმაკი....

მნახე მოხუცი, თუთი წერბი
გულზე ეწრა,
წელთა ხაზგაქს, ვით მძიმე ტვირთს,
ის მოქსარა,

მაგრამ დიმილი, მსიარულად,
 ბინსუ უწოდდა,
 თვალათან ცეცხლის ნამერწყლები
 გამოჰყურებდა,
 ეტუბობდა, რომ არ იცოდა,
 ტანჯვა რა იყო,
 ხუნდა პედიკოს, კვავა კონტრასტა
 და დემტეპროყო,
 და ვოჭი, ჭკუანს ღმერთს სამოთხეთ
 გაუჩენია,
 რომ ამ მსტოკანსად ჟურ სინფრესლე
 არ მოქუენია!

* *

მაშინ აბეგე ასაღვანდა
 განსე უმწილი,
 ჟურ არც კი ჭკინდა წვერ-ულუკში
 კარგათ აზლილი,
 მაგრამ ნაღველი, სახარელი,
 შინს დანჯრად,
 უგვი თვალებზე ჩაცეივნოდა
 და მიღუოდა;
 ეტუბობდა, რომ მრავლათ ესე
 მწარე სამსადა,
 საშინელ ტანჯვას წყაროშია
 სწულდად ძადა,
 და ვოჭი, ჭკუანს ჟოჯოისათ.
 ღმერთს შეუქმნია,
 რომ ამ ტაბუკსაც საკვდილასკენ
 შიანი უქნა!..

დღუტ-მეგრული.

გერმანიის ამბები

2. საშინაო პოლიტიკა

ესისიის გახსნისთანავე იმპერატორმა რეინსტაგს ფლოტის გამლიერების ახალი პლანები წარმოუღვივნა დასამტკიცებლათ. ის თხოულობს საომარი გემების გამრავლებას და ამისთვის საჭირო ხარჯების მოხდენის ნებას. მკითხველმა იცის, რასაკვირველია, რომ გერმანიაში მართებლობას ურეინსტაგოთ ხარჯის მოხდენა არ შეუძლია. იმპერატორის ფლოტის პლანები კი კარგა ბლოკა ფულებს თხოულობს..

ეგროპის თითოეულ სახელმწიფოს მუდამ ენახე მშვილობიანობა აკრიბა. ჯარს და გემებს კი მაინც ყოველ დღე ამრავლებს და ამრავლებს. ეგროპის სახელმწიფოები საომარ გემების აგებაზე ყოველ

წლიე აუარებელ ფულებს ხარჯვენ. ამათში პირველობა ინგლისს აქვს. ფლოტზე ინგლისის წლიურათ 550 მილიონ ფრანკს ხარჯავს. საფრანგეთი — 300-ს, ამერიკის შეერთებული შტატები — 150-ს, ამდენსე იაპონია, გერმანია - 110-ს და იტალია 102 მილიონის. ამ გვართ პირველი ადგილი ინგლისის ფლოტს უჭირავს, ხოლო მეოთხე გერმანიისას.

რასაკვირველია, გერმანიას ახლა ინგლისისა და საფრანგეთის ფლოტთან გათანასწორობა აღარ შეუძლია, რადვან თითოეული სახელმწიფო ყოველ დღე ახალ-ახალ გემებს იყეთებს, ასე რომ თუ გერმანია ზღვაზე მფლობელობას აპირებს, ამ დროს სხვა სახელმწიფოებსაც არ ძინავთ. მარა მაინც ფლოტის გამლიერება და „მსოფლიო პოლიტიკა“ ეილქლმ მეროსთვის დიდი ხნიდან *idées fixes*-ი გამძდარა. ახალი გემების ასაშენებლათ მას ყოველთვის ბერიკ და ბეკი ფული უნდა, ეს ფული ხალხის ჯიბიდან უნდა ამოვიდეს. ხალხის წარმომადგენლები კი რეინსტაგში ამ ფულის გემებზე დახარჯვას თანავგრძობით არ უუყურებენ.

კონსტიტუციის ძალით რეინსტაგი მთავრობას მხოლოთ ერთი წლის ხარჯთ აღრიცხვას უმტკიცებს. ყოველ წლის დამლევს იმპერატორს ხელ ახლა „თავის დამტკიცება“ და რეინსტაგთან ფულის გამო ხეუნა-მუდარა ქირდება. ეს, რასაკვირველია, მისთვის სასიამოვნო არ პრის და აი ბოლოს გადაწყვიტა კიდევ: — მოთხოვოს რეინსტაგს ფული „ნარდათ“ 7 წლის ვადით. ამ ხნის განმავლობაში ფლოტისთვის საჭირო ფული რეინსტაგმა ახლავე უნდა შეიტანოს ხარჯთ აღრიცხვაში, ამ ნართან ხალხის წარმომადგენლობამ თავის უფლებებზე, რომელიც მთავრობის მიერ სახელმწიფო ფულის დახარჯვის კანტროლს შეეხება, ხელი უნდა აიღოს და 7 წლის ვადით მაინც ეს უფლება თვით მთავრობას ჩააბაროს. ეს იმის ნიშნავს, რა თქმა უნდა, რომ რეინსტაგმა თავისი დასაკლელი დანა თითონ ვალენოს...

არა ნაკლები ყურადღების ღირსია იმპერატორის პლანებში ფინანსიური მხარე ე. ი. ხარჯის სიდიდე. ამ პლანების შესრულებას აუარებელი ფული ქირდება. 7 წლ ს განმავლობაში იმპერატორი გემებისთვის 97 მილიონ მარკას თხოულობს. ეილქლმ მეორის მეფობის განმავლობაში ე. ი. ცხრა წელში, გერმანიას ფლოტზე 727 მილიონ მარკა დაუხარჯავს. საშუალო რიცხვით თითო წელიწადს 13 მილიონი მარკა მიდ-ს ახლა კი პლანების თანახმათ, ეს ხარჯი წლიურათ 142 1/2 მილიონ მარკამდის აღის, ვის უნდა ვაძვდეს ამოდენა ფული? კიდევ ეიტყვი: ხალხს. თავის დანცხადებაში იმპერატორი აზრბდა, ჩემი პლანების განსახორციელებლათ ახა-

გ ა ზ ა ფ ნ უ ლ ი .

ლი გადასახადის შემოღება საჭირო არ იქნება... მარა ჯერაც გამოუტკეველია ის თილისმა, რომლის შემწეობითაც ვიღველმ მეორე აპირებს ასეთი სასწაულის მოხდენას...

მთავრობის წინადადების შესახებ კამათი რეისტრაციის პირველ კრებებზევე დაიწყო. სასტიკი წინააღმდეგობა გაუწიეს მას მუშათა პარტიამ და თავისუფალ მოაზრებმა. ამათ სხვა წერილი პარტიებშიც მი-

ემხრენ. რასაკვირველია, რეისტრაციის პარტიათა უმრავლესობა რომ მთავრობის წინააღმდეგ გამოსულიყო, მთავრობის მოთხოვნილება რეისტრაციიდან პანჩურ ნაკრავი გამბრძანდებოდა. მარა გერმანიის ახლანდელ რეისტრაციში არის ერთი ძლიერი კლერიკალური პარტია, რომელსაც ცენტრი ეწოდება. ამ პარტიამ, პირველ სხდომაზევე წამოყენებულ კითხვის შესახებ შეტათ ორ აზროვანი და გამოუტკევე-

ლი მღვდამარობა გამოიჩინა, ჰოც და არა. ერთი მხრით უნდა მთავრობას არ აწყენოს, საჭირო ფული მისცეს, მარა მეორე მხრით ამომჩრეველების შიშით აწუხებს, —ახალი არჩევნები უკვე მოახლოვებულია. რამდენათაც ამ ბოლო დროს გამოირკვა, ცენტრი თანახმა მთავრობის მოთხოვნილება დაკმაყოფილოს, თუ ეს უკანასკნელი კომპრომისზე დადგება და სეკტენტზე ე. ი. 7 წლის ნარდათ ფულის მოთხოვნაზე უარს გააჩვენებს და მხოლოდ ყოველ წლიური საფლოტო ხარჯთ აღრიცხვით დამყოფილდება. იმპერატორის საფლოტო მოთხოვნილება პირველ წაკითხვას შემდეგ რევისტაციის ცალკე კომისიისად ვადევნებ გამოარკვევით.

ჩახან ცენტრი ამ გარდაწყვეტილებაზე გაჩრდა, ცხადია მთავრობის პლანები ფრთხვ შეუკვეცილი რევისტაცში ვერ გავა. მეტი გზა არ არის, მთავრობა რევისტაციის ვადაწყვეტილებას უნდა დემორჩილოს. მარა ვილჰელმი თავის პლანებს არ შორდება და კომპრომისის წინააღმდეგია. ამიტომ, როგორც ვტყუა, იმპერატორის და რევისტაციის შეტაკება აუცილებელია. ხმა დადის, რომ იმპერატორი ამ მიზეზით რევისტაციის დათხოვნას აპირებს. ზოგიერთ გავთეუბის სიტყვით ახლანდელ რევისტაცს ერთი თვის სიცოცხელი კი აღარ დარჩენია. ცხადია, მართებლობა ახალი არჩევნებისაგან თავის მომჩრე რევისტაცს ელოდება. მარა საქმე იმაშია, თუ ეს მოლოდინი ვაუმართლდება. რევისტაცს ადგენს ხალხი, დეპუტატების ამომჩრეველი ხალხია და ხალხი რომ ფლოტის პლანებს თანავრძნობით უყურებდეს, — ეს ძალიან საკეთია. ყოველ შემთხვევაში ამას ახლო მომავალი დაგვანახებს.

განსაკუთრებით მუშა ხალხი რომ იმპერატორის პლანების წინააღმდეგია, —ეს ცხადია და ცხადზე კიდევ უფრო ცხადიც. არც აქვს მას სუფძელი, რომ მთავრობის პოლიტიკას თანავრძნობით უყურებდეს. მუშა ხალხი ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ხედავს, რომ მთავრობა კაპიტალისტების მხარეზეა და მუდამ იმათ იტრეყნებს იცავს. ამის ერთხელ კიდევ სქნადათ დამატკიცებელი საბუთი ახლანან გრაფ პოზაოესკის, საშინაო მინისტრის, მიერ გამოცემული ცირკულიარია. ეს შეგებდა მუშა ხალხის იტრეყნებს და საჭიროცა მოვისენოთ.

გრჯე პოზაოესკემ სენერებული ცირკულიარი საიფულოთ გაუგზავნა გერმანელ მოკავშირე სახელმწიფოების სამინისტროებს. ეს ცირკულიარი თითქმის მარტო კითხვებს შეიცავს. ამ კითხვების მიმართულდება ის არის, რომ მუშათა თავისუფლების შეზღუდვის შესახებ სამინისტროებმა თავისი მოსაზრებანი წარმოათქენ. მინისტრი კითხულობს, თუ

როგორი სასჯელი უნდა იქნეს დანიშნული მუშაების წინააღმდეგ, რომელიც მუშაობის აკეთის დროს აშხანავებს მუშაობას უშლიან და საერთო ვაფიცვის მონაწილეთ ხდიან. როგორ უნდა იმოქმედოს მამონ პოლიციამ, რა სასტიკი ღონის ძიებანი უნდა მიიღოს მუშათა ტერორის წინააღმდეგ, როგორ უნდა შეუშალიან ხელი მუშათა მოთხოვნილების ვაყენას და სხვ. და სხვ. მთელი ცირკულიარის დედა აზრი მუშათა კლასის წინააღმდეგაა მიმართული და კაპიტალისტებს იცავს მუშების მიერ დაჩაგრვისაგან... დასასრულ პოზაოესკი თხოვნა მოკავშირე სამინისტროებს, რომ მათ თავის მოსაზრებანი დროინათ წარმოადგინონ, რათა შესაძლებელი შეიქნეს რევისტაციის ახლანდელ სესსაში საჭირო ზომების დაკანონება.

ეს ცირკულიარი მუშათა ცენტრალურმა ორგანომ („Vorwärts“) ხელში მოგვლია და გამოაქვეყნა. ამ გამოაქვეყნებამ ვაზთებში და რევისტაცში მთელი აღიარება ასტება. რევისტაციის სხდომაზე პოზაოესკი ცდილობდა თავი ვაგმართლებია და მთელი ცირკულიარი მხოლოდ უბრალო კითხვათა კრებულით დაესახა. მე ეს ცირკულიარი სრულებით იმ აზრით არ ვამომიკია, ვითომ მუშათა წინააღმდეგ კანონების შემოღება მსურდესო, მხოლოდ სახეში მექნდა და მექვს ზოგიერთი მუშების უკანონო მოქმედება, როცა ისინი მუშაობის აკეთის დროს ტერორის ხმარობენ და აშხანავებსაც არ ანებებენ მუშაობასო. ამასთან პოზაოესკემ გამოაცხადა თავისი უსიამოვნობა, რომ Vorwärts-ის რედაქციამ მინისტრის საიდუმლო მიწერილობა გამოაქვეყნა. ეს უზრდელიობააო, დასძინა მა.

რასაკვირველია, ასეთი მიხვეული-მოხვეული პასუხით ის მუშათა წარმომადგენლებს ხელიდან ვერ დაუხსლებოდა. ამათ რევისტაცში ქარცეხილი დაანთეს და მინისტრს „ვაკრების ნოკარიც“ კი დაუძახეს... ბატონო, მინისტრო! შესძახა ზინგერმა, —ჩვენ შემდეგ მოიცდის თავი ვაგმართლებით ვამოკვეყნებთ ისეთ საბუთებს, როგორც თქვენი ახლანდელი ცირკულიარია. ზრდილობა არაა! არა, პატონასნა მინისტრმა ყოველთვის ისეთი ცირკულიარი უნდა გამოსცეს ხოლმე, რის დამაღვა საჭირო არაა და გამოაქვეყნება შეიძლება. გვალლობთ, ბატონო პოზაოესკე! თქვენი ამათ დღი სამსახური ვაგვიწიოთ! თქვენი ცირკულიარი მომავალი არჩევნებისთვის ძალიან ვამოგვადგება. ის დაანახებს მუშა ხალხს, თუ ვინ არის მისი მტერი და რას უნდა ვამოელოდეს ის ახლანდელი მთავრობისაგანო... —შორს, შორს ჩვენგან ასეთი სამინისტრო! —ჰქქდა რევისტაციის ტრიბუნაზე ზინგერის თანამოაზრე. —შორს ჩვენგან ასე-

თი მინისტრი, შორს ასეთი მართებლობა! ამას დავიძახებთ ჩვენ მომავალ არჩევნებში. მინისტრის მანიფესტი ამ შემთხვევაში ჩვენი დაუფასებელია. მუშები ყმები არ არიან და ყმები არც უნდა იყვნ. მთავრობას კი მათი ყმებთა გადაქცევა უნდა..."

პოზაღოცის ცირკულიარმა თავიანთი თავისუფალ მოაზრებებშია ვერ ჰპოვა. იქნება დავარულოთ თავიანთი პოზაღოცის კიდევ, მარა ყოველ შემთხვევაში პარტიამ პირ ახლიათ ამის გამოცხადება მინც ვერ გახდება. თავისუფალ მოაზრებებმა მინისტრის „მანიფესტის“ წინააღმდეგ ილაპარაკეს და ის აზრის კი გამოთქვეს, რომ მუშათა ორგანიზაციის უფლებების გაფართოება სასურველია. ცენტრმა მინისტრის განმარტებლობით ისა თქვა, რომ უკანონო მოქმედ მუშების წინააღმდეგ ზომების მიღება დიდაც საჭიროა. ცხადია, ეს მხოლოდ რევოლუციონერ ზომის განსმარტებელ საბუთათა წამოყენებული. გერმანიის კი ხანია „საჯულია დებულება“ არსებობს და ვინც უკანონო მოიქცევა, იმისთვის ამ „დებულებების“ სტატიებიც საკმარისია. ასე რომ ახალი კანონის შექმნა ამ შემთხვევაში სრულიად საჭირო არაა. თუ ცენტრი ამ შემთხვევაში ასე თუ ისე რბილად მოიქცა და დამალული აზრი არ გამოჰქვეყნა, სამაგიეროდ ბარონ შტუმი და მისმა ახალ კონსერვატიულმა პარტიამ გულის წყრობა ვერ დიკავა და პირ და პირ გამოთქვა, რომ მუშა ხალხისთვის თავისუფლება მეტი ბარგაია. მარა იცით, ვინ არის ბარონი შტუმი? ეს გასლავთ მილიონერი, კეთილშობილი, რომელიც ისე არ მიიღებს სამუშაოზე ახალგაზდა მუშას, თუ ამ უკანასკნელმა პირობა არ მიესცა, სანამ მან წლის არ გაეხდებინა, ცოლს არ შევირთავო. ბატონი ბარონი მუშის ცოლის შერთვასაც კი ერევა. მას რომ ჰკითხოთ, ეს ძალიანი წესია, — ადრე ცოლის შერთვა მუშას აწყენსო, ამბობს.

აი, ესეც გერმანიის შინაური პოლიტიკა! გარეო ახალ-ახალი ბაზრების შექმნა, შინ ხალხზე მომეტებული ბეჯარა და ამ ბეჯარით სამაზარი გვემების აწენება, მუშა ხალხის ორგანიზაციის შეფეროება, მუშათა საომარი იარაღის — ორგანიზაციის — დაწოდება, კაპიტალისტების დაცვა, მათი კარტელ-სინდიკატების გაძრავლება, აგრარებისთვის მზარის მიცემა და მუშა ხალხისთვის პურის ძვირფასათ მიწოდება, — აი გერმანიის მთავრობის „ნაციონალური“ პოლიტიკა. თვით კაპიტალისტებიც ამ მუდამ „ნაციონალიზმზე“ და „პატრიოტიზმზე“ მდგრადან. როგორც ეტყობა, ეს რაღაც პატრიოტიზმია ძალიან ბუნდოვანი რამეა...

ფ. პატრიკილია.

Xდელათა კითხვა.

(ბ. ე. ვაშკაძის წერილის გამო)

(შემდეგი)

მ. ლელათა კითხვა და თანამდროვე ცხოვრება

და დასკვნა უნდა გამოვიყენოთ ზემოთ მოთხრობილ არაკიდან? (ბ. ვაშკაძე, ვფიქრობთ, რაცა ვთქვით იმას არაკით დასახეს.) ის, რომ დელათა კითხვა არი კითხვა სოციალური და არა ფიზიოლოგიური, როგორც ფიქრობს ბ. ვაშკაძე. ეს კითხვა იყო, არი და იქნება მჭიდროთ შეკავშირებული წოდებათა და კლასთა ბრძოლის კითხვასთან; ვინც სხვებს უყურებს ამ კითხვას, ის ან განგებ იფარებს გონების თვალზე ხელს, ან არა გუფებარა მისი, რაკი ეს ასე გახლავთ, დელათა კითხვის გადაწყვეტისათვის უნდა მიფართოთ საზოგადოებრივ ცხოვრებას და არა ქალის და კაცის ტენის. ადამიანის ტენის სიძლიერე, მისი აუჯარჯიანობა ცვალებადია; იგი სრულიად დამოკიდებულია მზეზე, თუ ვინ როგორ, რა პირობებში ავარჯიშებს თავის ნიქს და ტენის. მოჰყავს რა ცნობები ქალის და კაცის ტენის შეხსებებ მეცნიერ კრედიტის, აშობს: მეცნიერებმა ხელზე დაიხვიეს ეს ცნობები და წინააღმდეგ შეიქნენ ქალთა ემანსიპაციისა, მეცნიერება ასეთ შემთხვევაში ხდება ზოლმე გამოშხატული უკიდურესი სოციალური ფილისტერაზისა. უკანასკნელ დროს უღმობელი ეკონომიური პირობების გამო ქალი იძულებული შეიქნა ბაზარზე გამოსულიყო და გარემე იჯახისა მოეყიდა ხელი შრომისათვის. ამ ველენბას ურიგდებოდენ იმენათ, რამდენათაც ის შეეხებდა უზრალთა მუშა დღე-კაცს. თით ათასი მუშა ქალი შრომობდა ფაბრიკებში და მეცნიერი ეკონომისტები კი რეტროგრადს უწოდებდენ ყველას, ვინც ამ მოვლენის წინააღმდეგ ხმას ამოიღებდა. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ემანსიპაციურ მარჩობაში მონაწილეობა მიიღეს უმაღლესი კლასის ქალებმა და მართხორავს უფლება გონებრივი შრომისა, მეცნიერების წარმომადგენლებმა კითხვა აღძროს: აქეთ თუ არა ქალებს ამისი უფლება და შეუდგენ ქალის ტენის აწონ-დაწონას და ზომავს, რომ ამ გზით უარ ეყით რასაც ქალები თხოულობდენ. აღმოჩნდენ ისეთებიც, რომელნიც წინააღმდეგ ენით მზრით ქალის განათლებას, რომ ამით ვითომ და დავეათ ინტერესები იჯახის; მეორე მხრით დაკულიყო ინტერესები ინდივიდუალური თავისუფლებისა. ერთ ანტროპოლოგიურ კონტრესტზე გერმანიაში აღმოჩნდა მეცნიერი, რომელიც უარ

ჰყოფდა ქალთა ემანსიპაციას იმის გამო, რომ ქალი უფრო წაავსებს ცხოველს, ვინემ კაცი: ქალს თმა გრძელი აქვს, იკბინება და იკაწრება; მისი ხერხემლის ძეგლები ხშირათ არ არი ვადამბული ერთმანეთზე, როგორც მამა კაცისა. რომ ღირდეს ასეთი მეცნიერული საბუთების შეკრება, დაინახავდით რომ ხშირათ ბრძოლა სხვა და სხვა რწმენათა შორის მეცნიერების ნიღბ ქვეშ ამოჰყოფს ხოლმე თავს. არიან თუ არა ვადამბული ქალის ხერხემლის ძეგლები, ვინემ მამა-კაცისა, მეტია თუ ნაკლები ქალის ტვინი. კაცისაზე—ემანსიპაციური მოძრაობა არ შეჩერდება, რადგან იგი გამოწვეულია ფულის მოპოვების საჭიროებით გარეშე ოჯახისა და ვაგრძელდება მანამდის, სანამ მისი გამოწვევები პირობები არ მოიპოვებინან. თუ ქალის ტვინს აქვს რამე მნიშვნელობა, — არა ემანსიპაციისათვის, არამედ იმ შედეგისათვის, რომელიც უნდა მოჰყვეს ქალის გონებით მოღვაწეობას მისი განათვისუფლების შემდეგ..... უმადლესი გონებრივი განვითარება ქალისა უნდა შედეგი იქნეს ქალის ემანსიპაციისა და არა პირობა, რომლის გამოც უნდა მივნიჭოთ ქალს თავისუფლება.... საყურადღებო აქ ისაა, რომ მეცნიერება (სმენა ბ. ვაშაქიძე) იმის მაგივრათ რომ გამოანხოს საშუალებანი, რომელთა წყალობით ქალის მდგომარეობა შეიქმნეს უზრუნველ ყოფილი ადამიანის ღირსებისათვის ბრძოლაში, იგი თავს იქცევს მაგალითათ შემდეგი მოსაზრებით: შესაძლოა თუ არა ქალები-სთვის გაილოს კარები მეცნიერებისა, როცა მისი კანი უფრო ნაზია, მისი ხერხემლის ძეგლები იშვიათათ ვადამბული, მისი ტვინი უფრო მცირე ვინემ მამა კაცისა. ესეთი მოვლენა მეტათ **სასათაობად** იგი ვეგონებს მონაობის მოშორებით, რომელიც გაიძახოდნენ. რადგან ზანგი უფრო მიიმუნს წაავსებს, ამიტომაც მონათ უნდა დარჩესა“.....¹⁾

ჩვენ აქ ნათქვამს დადებით, რომ ჩვენი მოძღვრები ამ კითხვაში ცხონებულ ლუარსაზზე შორის ვერ წასულან: „შენც ვაქვს გონება, მარა სად დედა კაცის გონება, სად მამა-კაცისა“ ან როგორ კრიდა დედათა კითხვას (დარბასელი თავადი, ²⁾ ლუარსაზი

ფიქრობდა, რომ ის უფრო ჰქვიანი, უფრო დიდი ტვინის პატრონი იყო დარეჯანზე, თუმცა როგორც ჩვენ ავტორის ისტორიული ფაქტები, ბუნებრივი გეოგრაფიული და სხვა ხოლმე: ამიტომაც მას მეტი უფლებაც უნდა ჰქონოდა დარეჯანზე. ესეთივე პრინციპით ხელმძღვანელობს დღეს მეცნიერებით აღჭურვილი ბ. ვ. ვაშაქიძე. თუ რამ განსხვავება მათ მსჯელობას შორის ეს განსხვავება მხოლოთ რაოდენობითაა, ვინემ თვისებრივი (ეტიკეთი ბ. ვ. ვაშაქიძეს სიტყვებით). ჩვენი ავტორის მოსაზრებანი მეცნიერული ტერმინებითა მოჭადრაკებული: ფისიოლოგია, ფიზიოლოგია, ტაზი, გამობერილობა *sensibilité, la sensibilité tactile...* ერთი სიტყვით აქ ბ. ვ. ვაშაქიძე ვგონებ ოსტროვსკის გიორს მოვგავონებს, რომელიც უმეტრებს აზინებდა ისეთი პრეტყელ-პრეტყელი სიტყვებით, როგორც მავალ. „Металь“ და სხვა. მართალია ლუარსაზისათვის ქალების განათლებაზე ლაპარაკი კი შეუძლებელი იყო; ბ. ვაშაქიძე კი ამბობს: მე ქალების განათლების წინააღმდეგი არ ვარო, მარა ვინ არ იცის, რომ *съ одной стороны нельзя не сознаться съ другой не признаться*, ჩვეულებრივი უმნიშვნელო წესია ორკუთხა აზროსათა.

ოლ—და.

(შემაკვი იქნება)

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა დ ე ი ა .

(მ ო ა მ მ ე კ ა მ ე 2, 1898 წ.)

მომამის თებერვლის ნომერში, „საქართველოს სიძველენი“ს გარდა, თორმეტი სხვა და სხვა ლიტერატურული ნაწარმოებია მოთავსებული. იმათში შეიღდი ორიგინალურია და ხუთიც ნათარგმნი. მთელი ნომრის ორი მესამედი ბელეტრისტულ ნაწარმოებს უჭირავს, რიცხვით შეიღდს; დანარჩენ ხუთში პირველი ენება „ეფუხის ტყაოსანს“, მეორე ესტეტკას, მესამე მოგზაურობას, მეოთხე ისტორიას. ხოლო რაც შეეხება მეხუთეს, რომელიც სულ ბოლოშია მოთავსებული, სახელად ბან ნ. ურბნელის წერილს („მესამე დასი და ბურჯუხია“) ჩვენ შემდეგ ვაგივებთ, თუ რა ვერა ლიტერატურულ ნაწარმოებს ეკუთვნის ის. ბელეტრისტულ განყოფილებაში მკითხველის ყურადღებას, რა თქმა უნდა, მიიქცევს

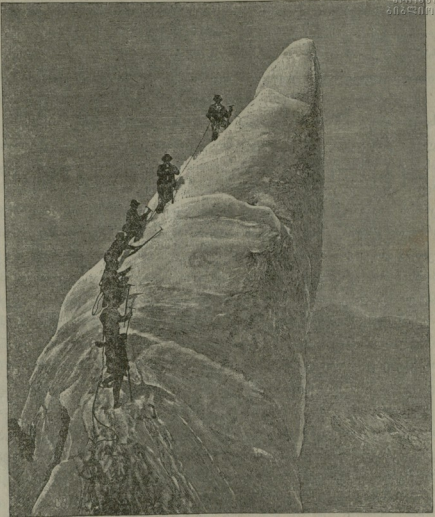
1) Л. Крживицкій Антропология стр. 260.

2) როგორც სხვათ ჯვრათ ვითხვა ლუარსაზის დროსაც ყოფილა, ბ. ვაშაქიძე კი გვარწმუნებს, ამ კითხვამ გუშინ ამოჰყო თავი ჩვენ ში... .

ორი ორიგინალური ნაწარმოები: ბ-ნ შ. არაგვისპირელის „ორი მკურნალი“ და ანტონ ფურცელაძის პოემა „ცისკარა.“

შ. არაგვისპირელის ესკიზს ჩვეულგებრივად პირველი ადგილი აქვს დათმობილი. და მართლაც ეს ახალი ნაწარმოები გარკვენი ფორმით და სილამაზით რამდენიმეთ მოგაგონებთ ხსენებული ავტორის წინანდელ ნაწარმოებთ, მარა მხოლოდ მოგაგონებთ. „ორი მკურნალი“ დედა აზრი ყალბ საფუძველზეა აშენებული: ასე გამოდის, რომ ჭლებით ავთმყოფს ნამდვილი ექიმი კი არ შეეღის, არამედ ახალგაზდა საყვარელი ქალი, თავისი გადამეტებული აღივსით. შეიძლება ასეთი შემთხვევა მართლაც მოხდეს სამდე, თუმც ჩვენ ძალიან ეჭვობთ, მარა ეს ტიპიურ მოვლენას არ შეადგენს. ამას გარდა ხსენებულ ნაწარმოებს არ ეტყობა ბ-ნ არაგვისპირელის შემოკმედებითი ნიჭის გაყენა, მარა რაც უნდა იყოს, მთელ ნომერში „ორ მკურნალს“ სიამოვნებით სულ სხვას წარმოადგენს ბ-ნ ანტონ ფურცელაძის „ცისკარა“ რომელიც ჯერ არ დამთავრებულა და მაზე ლაპარაკი ნაადრევია იქნება.

აგერ მესამე წელიწადია რაც „მოამბეში“ იბეჭდება ბ-ნ ალ. ს.—შვილის გამოკვლევა „გუგუსის ტუპისის უღაბი ადგილია“. „გუგუს“ პირველ წელსვე აღნიშნა ამ გამოკვლევის მნიშვნელობა. ავტორს მართლა შესანიშნავათ შეუსწავლია რუსთაველის პოემა. ამასთანავე ბ-ნი ს.—შვილი ხმარობს ისეთ მეთოდს, რომ, თუ საქარისათ შეიგნეთ ის, თქვენ თითონ შეგიძლიათ გამოიცნოთ „ვეფხისტყაოსანში“ ყალბი ადგილები,—და ეს ხომ დიდი ღირსებაა. ჩვენ მხოლოდ იმის გვეშინია, რომ ბ-ნი ს.—შვილი მეორე უკიდურესობამდე არ მივიდეს და თვით რუსთაველის მიერ გაზეიადებული ადგილები ყალბებათ არ მიიღოს, ეინიდან ალაგ ალაგ გაზეიადება მასაც უყვარს ხოლმე. ავტორის საყურადღებოთ შეენიშნათ კიდევ შემდეგს: ავტორი კარგს

მომბლანზე ასვლა.

იზამს თუ რომ „ვეფხისტყაოსნის“ ყალბი ადგილები ბის ბეჭედს ჩქარა დამთავრებს და ასე მისხლობით არ მოგაწოდის ხოლმე ვეფხისტყაოსნის ყალბ ადგილებს“. შემდეგ „მოამბეში“ მოთავსებული ბ-ნ ით—ანის თარგმანი „სულაგუნეს სოციალგოგუსის (?) აზრით“ (გაგრძელება, IX—XII), რომელსაც სიამოვნებით ვუთმობთ ბ-ნი კიტას თავისი ესკეტაუნი შესჯავნის დასადებათ! ბ-ნ სახაკიას წერილები „გურია-აჭარაზე“, თუ არაზიმებს გამოეუფებთ, არ არიან ინტერესს მოკლებული. ხოლო „არაბელ და სპარსელ მწერალთა გეოგრაფიული და ისტორიული ცნობები საქართველოს შესახებ“ ეურჩეთ მთარგმნელს, ბ-ნ ი. მაჭავარიანს, ისევე არაბულ და სპარსულ ენებზე გადათარგმნოს ან ვისევე გადათარგმნინოს: შეიძლება არაბებმა და სპარსელებმა გამოიყენონ ეს „ცნობები“ თავის ისტორიის შესასწავლათ; ჩვენთვის კი იმათ არაეფთარი მნიშვნელობა არა აქვთ. დარჩა ორიბი დი სიტყვის თქმა ბ-ნ ურბნელის წერილებზე.

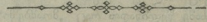
რამდენათაც ვიცით, ბ-ნი ურბნელი პირველათ ჩნდება „მოამბის“ პუბლიცისტურ ფურცლებზე; დღე

მდის მისი სამწერლო ადგილი „ივერიის“ რედაქცია იყო. ჩვენ ვერ აგვიხსნია, რას უნდა მიეწერებოდეს ბნ ურბნელის „ივერიიდან“ „მოამბეში“ ვადაბარგვა. მთელი თავისი ლიტერატურული ავლა-დიდებით. შეიძლება ეს იმ გარემოებას მიეწერება, რომ ბნ ურბნელს მისთვის სრულიად უცნობი საენისთვის მოუყვლიდა ხელი, და რადგანაც ამ შემთხვევაში „მოამბე“ ყველას თავ შესაუარათ ითვლება, თავისი უთაგ-ბოლო წერილიც იქ მიუტანია დასაბეჭდავთ. ის უცნობი სავანი, რომელზედაც ჩვენ ავტორს სა-ღერღელი აშლია, არის მარქსის ისტორიული მო-ძღვრება. „საეკონომიო(!) მატერიალიზმის შესახებ— ამბობს ბ-ნი ურბნელი— კარგია და ავიც ბევრი თქმულა და დაწერილა!“ ეს ჩვენც ვიცით, ბ-ნი ნ. ურბნელი, მარა რა? თქვენთვის ხომ ყველა ამ „თქმულს და დაწერილს“ სრულიად ამათ ჩაუყ-ლია. ხსენებული მოძღვრების შესახებ რომ თქვენ სულ ცოტა რომ წაგეთხათ და შეგვენოთ, იმოდენ-სა შეგიძლარი აზრებითაც ხომ არ გაავსებდით „მოამ-ბის“ ფურცლებს. სამწუხაროთ, თქვენ ოდესმე ყუ-რი მოგვრავთ უაზროთ ნასროლ სიტყვებისთვის, „სტოვრების ქვეკუთხედი და მისი მთავარი ძარღვი საეკონომიო ფაქტორია და სხვა არაფერია“ და თქვენც ათი ათასჯერ დაღვილი სოფიზმებით, მაგ. „ეს ცალ კერძა, უჩიდურსი და წრეს გადასული მოძღვრებაა“ და სს. გსურთ ფონს გახვიდეთ. არ იფიქროთ, რომ თქვენ აქ „ორგანებრივმა არსებამ“ გისნათ ან კიდევ შემდეგმა ტრუიზმა: „არა ერთითა პურითა ცოცხალ არს კაციო!“ დიან: არა მარტო უაზრო სიტყვები და ტრუიზმები საკმარისი მწერ-ლისთვის! თუ რამდენათ გზა ახნულია ბ-ნი ურბ-ნელი, ამას სხვათა შორის, შემდეგი მისი აზრები მოწმობს: „ჩვენი ფრი გონებრივით და ზნეობრივით ძრიელ წინ წავიდა, მაგრამ სამაგიეროთ ეკონომიურა-თაა ჩამორჩენილი; და თუმც „აკაობრიობა უფრო მეტ ფას სდებს გონებით და ზნეობით ზნეობას, მარა საეკონომიო პროგრესიც არა ნაკლებ სანატრელია“ (გვ. 78): როგორ უნდა მოხდეს ჩვენში ეს „საეკონომიო პროგრესი?“ ამაზე ჩვენი ავტორი არ იწუხებს თავს; ის მხოლოთ ვაიძახის, რომ ჩვენში არც ბურჟუაზია და არც კაპიტალისტური წარმოება. ჩვენში წინეთ ვაჭრები (სოხმები) იყვენ, დღეს ვაჭ-რები ჩარჩებათ ვადაქცეულან. „მოამბის“ ახალი პუ-

ბლიკისტის გონებაში, კაპიტალიზმი არ არის იმი-ტომ, რომ ჩვენში მდლარი ღირბის ოფლით კი არ ცხოვრობს, როგორც ევროპაშია (82 გვ.) და-სასრულ ყოველისა, ჩვენ არ მოგვებოგება საქარსნო და სამწყველო მუშა საღის“ (გვ. 82, ხაზს ჩვენ ვუსვებთ)! ასეთი დაბრმავების მავალითს ჩვენ დღეს მეორესაც ვეღარ მოენახათ.

ასეთი გაცეითილი ფრაზები, კახანია ბ-ნი ურ-ბნელის წინ ბ-ნმა ლაღმა გამოთქვა „მოამბეშივე“ მარა ბ-ნი ურბნელი დარწმუნებულია, რომ ეს პირ-ველათ მან აღმოაჩინა! ყველა ამ ჩხახვ. თან და თვლის დახუტვასთან გასაკერველი არ არის როცა ბ-ნი ურბნე-ლი „საეროვნო მიმართულების“ დაარსებაზე ველოაპ-რაკება, „რომელსაც დიდი ღვაწლი სახელოვანმა(!) ფრიდრის ლისტმა დასდო!“ ეინც თანამედროვე პო-ლიტიკური ეკონომიის ისტორიას იცნობს, იმან კა-რგათ იცის თუ რა მიმართულებას „დასდო დიდი ღვაწლი სახელოვანმა ფრიდრის ლისტმა“. ეს მიმარ-თულება წმინდა ზუჭუჭუხუღა იყო, ნაციონალური მანტოში გახეყელი და სხვა არაფერი. დეთაჩის ასეთ არეულობაში გასაკერველი აღარც ის არის, რომ ბ-ნი ურბნელი ბ-ნი დალსაც „მესამე დასვლით ხდის (გვ 86)! ერთი სიტყვით, ბ-ნი ურბნელში „მოამბეში“ მოიპოვა ნამდვილი თავის საკუთარი სახე, თავისი ნამდვილი განხორციელება: ამაზე მეტი გზის აბნევა, და გაუგებრობა, ეკონომთ, შესაძლებელი აღარ უნდა იყოს. ევოლიუტიაა მა რა ჯანდაბა!

მკითხელი.

ოაცდა-ხუთიანის ნაამბობი.

სწორეთ უბედურ მივარეზე ვარ დაბადებული! როგორც კი გამოეყავ ცხვირი ზარაუხნადან, ჯერ კიდევ გვერდები გახუტებული მქონდა; ოფლი წურ-წურით ჩამოდიოდა, მინდოდა სიოსთვის მიმეშვირა გული, რომ ვაგვირღებულყავ, მარა ეინ ვაცალა.. წამადღეს ხელი, „ოპო, პო, პო! ცხელია, ცხელია“-ო დამახებს, ერთიც კარგათ მაკოცეს, მერე მიმკეც-მო-მკეცეს, დამაწყვიდეს საფულეში და ჯიბეში ამომა-ყოფის თავი! თქვენი მტერი დახუთულა, მე იქ დახუთული ვიყავი! ნამდვილი საპრობილე იყო..

საქართველო

და ეს წყუღილი სპილენძის და ვერცხლის ფულები ხომ უარეს დღეს მაცნებდნენ. ჩემ წახ და სათუთ ვერცხლებს სასტიკათ ეხანუნებოდნენ და, თვეწინ მტერი, მე წმულებული ვიყავი... კიდევ მადლობა ღმერთს რომ იმათთან დიდხანს არ დაეჩინებოდა. ერთ დღეს ბატონს სახარჯო გროშები დაჭირდა, ამოგვიღო ჯიბიდან მე და ჩემი ტუფუცი მებზობლები, გახსნა საფულე და, ქვეწიერება რომ დაეინახე, აწორე მოგახსენოთ, გული ამითრიოლდა. მოგვსენებათ ახლოვანდას ხასიათი: მას სულ მზიარულები და ღრობების ტარება სურს; და მეც, როგორც ახლათ ფეხ-ადგიმულ ბავშვს, ჰაერში ფრიალ-ფრიალი, კუნტრუში და ნაფარლობა მიწოდდა. მეგონა, ახლა-კი მეშველა მეთი, მარა, არ გაგოწყრეთ ღმერთო! ბატონმა რომ გროშებში ვარეული მწახა, ჯერ თათქო წარბები შევიჭყუნა, მერე ზეითი ამომიღო, ვადა მზიარულ-გამდამარუნა, ღმირი-მორეულმა ერთი კიდევ მაკაყა და ის იყო და ის! გადამიძახა საფულეს მეორე განყოფილებაში!.. აქ საუმჯობესო ის იყო, რომ წერილი ფულები გვერდებს აღარ მხებდენ და დახუთული კი აქაც ვიყავი, რასაკვირველია. მშვიდობით, ოცნებით საესე ახალგაზრდაზე მეთი! აქედან ვათავისუფლებას ვეღარ ვეღირებდი, ვაქრულდა ყველა ჩემი იმედები მეთი, ვფიქრობდი; მარა, მადლობა ღმერთს! ერთ წელს შემდეგ ბატონს დაეჭირდი, ამომიღო ზეითი და სხვას ვადამცა. მზიარულთ ვიყავი, სულ ტყი-ტყი-ტყიანი გამქონდა; მეგონა, აქ მაინც ვეღირსება საწაფლად მეთი, მარა... აკი მოგახსენეთ, რომ უბედურ მთავარზე ვარ დასაღებელი თქო? „ეს მზე იღისთვის დაპირდება“; თქვა ახლმა მებატონემ და ჩამამწყვდია საფულეში მე მართლაც „შე დღეს“ გაჩენილი... ამის შემდეგ ღმერთს სულ იმას ეთხოვდი, რომ ჩემ ბატონს ის „შევი დღე“ მალე დადგომოდა, რათა აღე ვადავსულიყავ სხვის ხელში. დაუდევრობა, მოუსვენრობა, ატარ-მატარობა, სხვა-და სხვა ჯიბეებში: საარული ჩემი თან დაყოლილი თესება იყო. მარა მე რათ მებძახება?—როგორც ვიცი, ყველა ჩემი თანამგვარებეც ასეთები არიან. მე ყველასთან მიმეხალისებოდა, მარა დიდხანს ყოფნა კ არავისთან მიწოდდა და, თუ იმ პირველ ბატონის ხელში ერთ წელიწადს ვიყავი, ეს ჩემი კი არა, იმ ბატონის ბრალი იყო. მე მაინც ღმერთს ეთხოვდი რომ ჩემი ხასიათის ბატონები შემხებდნოდნენ... ვაჟიდა მტკრე ხანი და ბატონმა, არ ვიცი ის „შევი დღე“ დაუდგა, თუ როგორ იყო, ამომიღო ჯიბიდან და ერთ მსხველ კაცს ვადამცა. ეს ახალი ბატონი საუცხოვეო კაცი იყო, მისთანა ჯერ კი მენახა... ამის საფულეში ჩემისთანავე ბებერი დახებდენ, უხეხებეც და უფრო ახალგაზრდებიც: ვაჟიდა ერთი კვირა

ჩემი ამ ახალ ჯიბეში გადასვლის შემდეგ დასაბუთებულნიც ჩაჯდა მატარებელში და სახმრეთისკენ გამაქანა. გზაში ბევრი რამები ენახე ბოლოს ჩავედი ერთ შეწინიერ ქვეყანაში, რომელსაც ჩვენში „გერქუხას“ ეძახიან და აქ კი—საქართველოს. ბევრი რამე მქონდა ვაგონილი ამ ქვეყნის შესახებ, მარა იმის შესამედო არა; რაც ნამდვილათ ყოფილა. —მართლაც შეწინიერი ქვეყანა, —ხმა-მალა დაეწევა ლაპარაკი, —ასე ყველაფერი შეწყული არაფერი მინახავს!.. ჩვენში ასე მორთულ-მოკაშული „ბარიშები“ და პატარა-ძღვებიც არ იყვენ ქვეყნის, მალხაზი, ტყიბული... ნეტავი მას, ვისიც სამშობლო ეს არის! ნეტავი მეც აქ დავბადებულყავი!.. მაშინ ჩემი სამშობლოს სიშენიერი თიამაყებელი და ახლა კი... „სესეს, სესეს!“ მომამახსენა აქეთ-იქიდან და მეც დაემორჩილი ბრძანებას, ენაზე ვიკინებ, ხმა ჩაიწყვეტიე. გულში კი ვამბობდი: ნეტავი ერთი ამ ქვეყანაში მიმოსვლა შემეძლოს, რომ უფრო დაახლოვებით გავიცნო აქაურობა მეთი.

აგისრულდესთ ყოველი სანატრელი, როგორც მე ჩემი ნატურა ამისრულდა. —ერთ შეწინიერ დღეს ამ ჩემ ახალ ბატონს ვიღაცა აქაური „ქნაიზი“ ესტუმრა. სწორით ნამდვილი ვაქაი იყო, ჩვენში იმისთანა არენი მინახავს! —ლამაზი ხასიათი, მაღალი, აზოვანი და სხვა და სხვა... ნეტავი შენ მშობელს და შენ სამშობლოს მეთი. ვამობდი გულში, —ერთი შენ ხელში მოსვლის ღირსი ვაზნადა და... მართლაც, სტუმარმა ისადილა, ისიამოვნა და ბოლოს თქვა: —„კარაბეტი ერთი სიკეთე მიყავი; ფულე ბი დაქირადა და, ხომ იცი, უნდა მასესსა! თამასუქსაც მოგცემ და გირაოთ ახალი ვაწმენებული ზეარი რომ მაქვს იმასო“. მე გული ამიტოყდა სიხარულით და ღმერთს ეთხოვდი, რომ ჩემი ბატონი სტუმრის თხოვნაზე დათანხმებულიყო. მართლაც კარაბეტმა „ჰე, ჰე, ჰე, ჰე“, ერთი ჩაიხიხინა, ვაიკარა ჯიბის ხელი და ამოალაგა სხვა და-სხვა ღირსების „სიგნალები“, მათ შორის მცეც, და ვადამცა სტუმარს, რომლისგანაც თამასუქი და გირაოს ქალაქები ჩიხაზა. ვამხარადა, აღტაცებაში მოსულმა ჰაერში ფრიალი ვიწყე... კარაბეტმა ხელი წწამავლო, არსად დაიკარგოს. „ეფთხილოს, სად დააკარგებო“, თქვა „ქნაიზმა“. ავაშენა ღმერთმა! აი ჩემი ხასიათის კაცი ეს იქნება მეთი. —ფრიალოს კი, მარა მიეჩქევა ფრიალს და ჯიბიდან არ ამოგეფრიალდესო —ჩაიხიხინა კარაბეტმა.

ჩემი ახალი ბატონი ვამოემშვიდობა კარაბეტსა, მივიტარე მოვიტარე ქალქში რალაკეები და საოფლისკენ გასწავი; მე ჯიბეში ჩაიჭირე. მიმიტანა შინ, მარა რა გინდა. მიხებდ-მოხებდაც ვერ მოვასწარ ხალხში, მეორე დღე

სეკულიზაციის მიზანსა და ქალაქისკენ გამაქანეს! გზაში ხშირ-ათ მშინჯავდნენ ხოლმე, ეტრიალებდი მათ ნაზ და სათუთ ხელგებში და, უნდა ვთქვა, რომ რალაც შეგების გრუანტელი მივლიდა ხოლმე ტანში... ერთმა ახალგაზრდას და მინახა კველუც ქალების ხელში რომ ვიყავი და გულ ამოსკენით ჩაილაპარაკა: „ახ, ნეტავი შენ, ოცდა-სუთიანა... შენადვილზე მე ვიყო ახლა და...“ ამ დროს ქარმა წამოიშეროლა, გაიბაცა და სადღაც ბურღში შემხვია! „უჰო!...“ ერთი თქვეს ქალებმა და მეტიც არაფერი! წაიღნენ თავის გზაზე. ვიყავი ბურღში გახვეული, დღე და ღამეს ვარეთ ვთვედი; კიდევ მადლობა ღმერთს, რომ კაი დარები იყო, თორემ თქვენი მტერი, მე დღე დამადგებოდა.. მტერი კი ბლომით მომავარა ქარმა. გავიდა ხანი და ერთმა სოფლის ბიჭუნაკმა, რომელიც ბურღ ჩარგებში ჩიტის ბუდეებს ეძებდა თურმე, უცერათ მიპოვა, მოეწონე თვალში, ამიღო და შინგვა დამიწყო, არ იცოდა რა ვიყავი. უტბათ ვიღაც ქურქოსანი შეპოგევარა; ამან ბავშვის ხელში რომ შემნიშნა, თავს თვის მომინდომა: „მომეცი, ძიავ, ეს ქაღალდი, თუ თუნის გამოსახვევით მჭირდება“, უთხრა მან ბავშს და უკანსკენლმაც ვადამცა მას, როგორც არა საქირა ნივთი. ქურქოსანმა სიხარულით დამშალა თავის ღრმა ჯიბესა შინა, სადაც ჩემისთანები ბევრნი იყვნენ. გავიდა ხანი, ქურქოსანს ვაზეთები მოუღიდა, სადაც ერთი ქველმომქმედი ერთ ფრიად საქირო საზოგადო საქმეში ნივთიერთ დახმარებას თხოვედა ყველას, ვისაც კი შეძლება ნებას აძლევდა, მე სიხარულით ალაგზე ვეღარ ვდგებდი, მინდოდა წაესულყოფე იმ ქველმოქმედს დასახმარებლათ. ვფიქრობდი, რადგანაც იმ ბავშვმა არ იცოდა, რაში ვიყავ გამოსადგევი, ამან ხომ იცის და ავერ ასაბრეზიც გამოჩნდა მეთქი!—მარა თურმე აქაურები ამისთანა თხოვნა-დალადს ყურადღებას ნაკლებათ აქცევენ და ამ ჩემმა უჯგერო პატრონმაც ყური მოიყრუა!.. ის დალოცვილები სულ თხოულობენ, ახლა აქ დაგვეხმარეთ, ახლა აქო! საქმე შემოლვევითაო*, წაიბურტყულა. სამაგიეროთ მეორე დღეს სამიკიტროში წამიღო, მოითხოვა ლენია, საქმედა საკრავები და იმ დღეს სულ „ვარხალალო“ იძახა. „ოხრათ შეძენილს ოხრათ დაეხარჯამო“, ამოზბდა გულში ქურქოსანი და კარგათ რომ შექეფიანდა, ამომიღო ჯიბიდან მიმარკა ვრძელ ჯოხზე და, ერთხა! ვითომც ბიარალი ვიყავი, მალა-მალა დამაფრიალებდა... ფრიადი, როგორც ზევით მოვახსენეთ, მე სულ მიყვარდა, მარა აქ კი ნამეტანი მომივიდა: ბურღში ნავლები და გამტერიანებული ახლა სულ წელში გამტეხეს! ეწყველიდი იმ დღეს, რა დღესაც მე ავით ხელში

ჩავეარიდი! მოეტყუედი, სწორეთ მოეტყუებდი! ჩემი მალა ფრალით რომ გული იჯერა ქურქოსანმა, ახლა ხელში დამიკავა და ქმუნა დამიწყო. კიდევ დღამდა. ქურქოსანი ძალზე დათვრა და ბანდალ ბანდალით სახლისკენ წავიდა; მე სამიკიტროში დავჩინი.

გავიდა ხანი. მიკიტანს ლენია შემოაკლდა და საყიდლათ რომ წავიდა, მეც თან წამიღო. მიმიტანა ვაქართან, რომელიც ახლა „ქნაისთეული“ ზერებთან შეწინერ ლენიოებს ყიდდა; იყიდა ლენია და მე ვეპარს ვადამცა. შეგხედე, გამეცინა, ვიცანი; იმანაც მიცნო, დიად, მიცნო, ვადამბრუნე-ვადამომბარუნა და ჩაილაპარაკა; „ვეი, ჰეი! როგორ ვაუტყუქუნიანებიანთ!.. სრულებით ფულის შენახვის უნარი არა აქვთ ამ ბედოვლათ ქართველებსო!..“

დ. თამაშვილი.

ამ ნომერში ნახმარი საჭიროა უტყბო სიტყვების ახსნა

ანტროპოლოგია—განის განვითარების ბუნებრივი ისტორია; ემანსიპაცია—განთავისუფლება; კომპრომიზისია—დროებითი შეთანხმება; მორალური—ზნაობის; ოპერაცია—საქმის წახმობა; რეტროგრადი—უკან დაბრუნება, წინ მსუჯელობის მტერი; სესია—სსდა.

გამოვიდა და იყიდება ყველა ქართული წიგნის მალაზიებში მ. ა. ბარბაქაძის მიერ გამოცემული ახალი წიგნი

სააგრონომიო გამოცხადებები

(შმა კიდეურები ჩვენს სოფლებში)

თ. ნ. ტ. და დიანიისა

წიგნი შეიცავს 33 გვერდს და ღირს 15 კაპ. ვინც ას წიგნს ერთათ იყიდის გამოცემლისაგან ქ. ქუთაისში დღეთომბა მანეთზე ერთი აბაზი.

(10—4)

ქვედატოვ-გამომცემელი ან. თ.-ქვეთაძის.